

Elżbieta PIOTROWSKA
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

NOWA JAKOŚĆ MIASTA W PRZESTRZENIACH PUBLICZNYCH

A NEW QUALITY OF CITY IN PUBLIC SPACES

ABSTRACT: The quality of public spaces has an impact on the quality of life of city dwellers. The way the value of the specific components of certain spaces is perceived depends on the use of individual land. We pay attention to its aesthetics, functionality, selection and arrangement of the appropriate elements of which it is composed. However, wanting to create and receive a better and new quality of public spaces, we should get to know what their role in the historical development of cities was, who the recipients are and what they evaluate, who and what shapes the space, what elements it consists of, how to create it, and whether there are any restrictions as far as its development is concerned. This article discusses the above issues and introduces the reader to an image of contemporary public space.

KEY WORDS: public space, quality of cities

Wprowadzenie

Ciągle rosnąca liczba mieszkańców miast przy jednoczesnym kurczeniu się obszarów niezabudowanych od dawna stanowi inspirację do poszukiwania rozwiązań mających na celu ograniczenie uciążliwości wynikających ze specyfiki miejsca zamieszkania. Zdefiniowanie pojęcia jakości miasta jako odczuwania pozytywnych wrażeń przez różnych użytkowników jego przestrzeni wiąże się z określeniem kryteriów, jakimi kierują się oni przy wyborze aspektów decydujących o ocenie. Postrzeganie i odczuwanie wartości elementów tworzących określoną jakość miasta zależy od sposobu użytkowania poszczególnych terenów.

Przestrzenie publiczne są trzonem miasta, zawsze z nich korzystamy, w jakiś sposób je odbieramy, a niekiedy oceniamy. Ich estetyka, funkcjonalność, elementy, z jakich jest zbudowana, dostępność – świadczą o jakości miasta. Warto zatem poznać, jakie

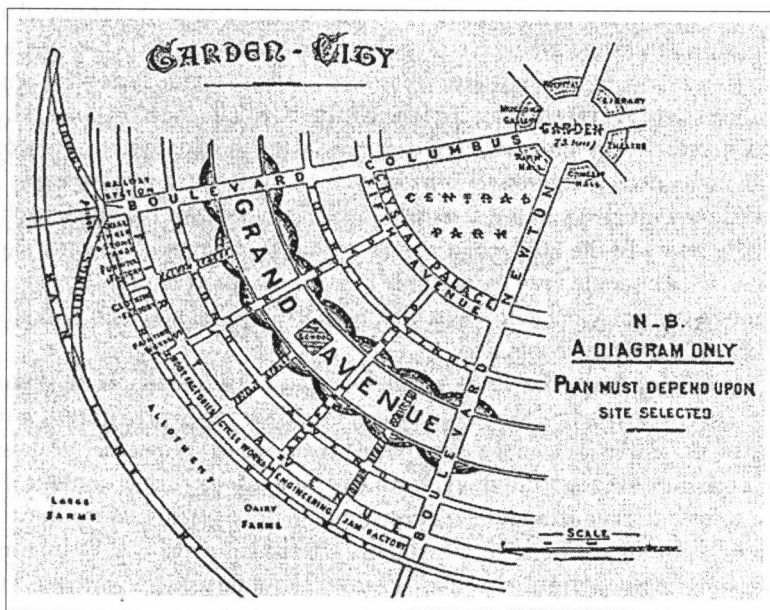
było znaczenie przestrzeni publicznych w historycznym rozwoju miast, jacy są jej odbiorcy i co oceniają, kto i co kształtuje przestrzeń, z jakich elementów się ona składa, w jaki sposób ją tworzyć i czy są jakieś ograniczenia w jej rozwoju.

Historyczny rozwój miast a przestrzenie publiczne

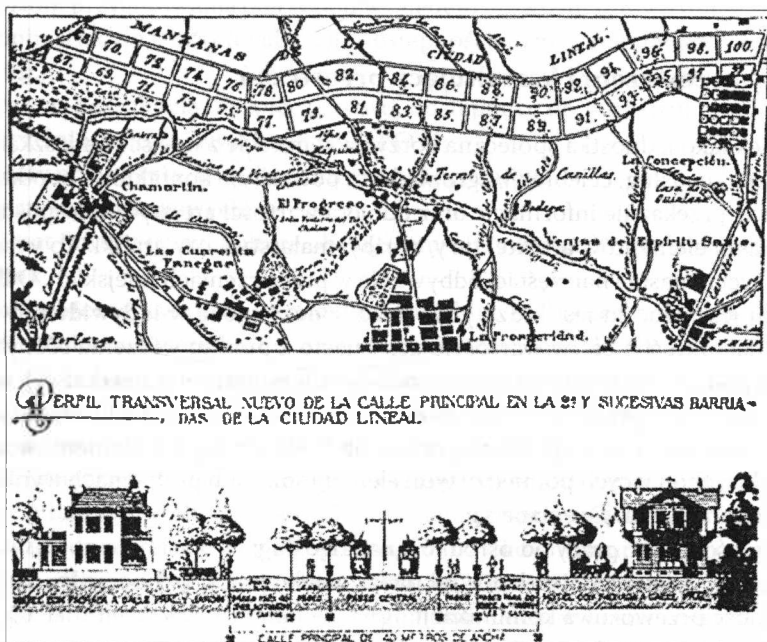
Mając na uwadze stworzenie warunków życia o wysokiej jakości, za naczelne zadanie w zakresie planowania miast uznaje się dążenie do optymalnego zorganizowania przestrzeni. Traktując przestrzeń jako specyficzny materiał, tworzymy otoczenie pozytywnie wpływające na użytkownika. Poprzez zastosowanie odpowiednich materiałów zmieniamy bodźce oddziałujące na organizm ludzki. Osiągnięcie równowagi, harmonii i niemierzalnego piękna daje szansę odczuwania przez organizm człowieka komfortu i klimatu dobrych warunków życia. Ciągłe dążenie do polepszenia jakości życia w mieście skutkuje poszukiwaniem recepty na idealne miasto.

Struktura współczesnego miasta powstała na gruncie przeobrażeń trwających od czasów starożytnych. Poczynając od osady obronnej, przez średniowieczne miasto z murami obronnymi i z zamkiem i dalej przez miasto renesansowe otoczone fortyfikacjami (np. w Polsce – Zamość), zauważyć można, że ukształtowany plac (agora w Grecji lub forum w Rzymie) czy czworoboczny rynek, będąc punktem centralnym ówczesnego założenia urbanistycznego, skupiały życie publiczne. Rezygnacja z miejskich umocnień obronnych w okresie baroku przyczyniła się do dalszego rozwoju przestrzennego miast. Powstawały długie proste ulice, rozległe place i wielkie założenia ogrodowe wkomponowane w przestrzenie z wieżami kościołów, rezydencjami magnackimi stanowiącymi dominanty w układach urbanistycznych. Wprowadzanie w kolejnych okresach historycznych nowych form przestrzeni miejskiej przyczyniło się do zwiększenia przestrzeni publicznych. Wyodrębnienie w XIX w. z organizmu miejskiego śródmieście, dzielnic przemysłowych i mieszkaniowych dla ludności o różnym stopniu zamożności, przy jednoczesnym znacznym wzroście liczby mieszkańców miast i zagęszczeniu zabudowy, doprowadziło do pogorszenia warunków życia. Ważnym zagadnieniem stała się zatem budowa miast zdrowych i funkcjonalnie przystosowanych do zamieszkania przez społeczeństwo. Poszukiwania optymalnych koncepcji zagospodarowania miasta wymagały poznania modelu teoretycznego, który – stworzony na podstawie badań zależności między jego elementami pełniącymi różne funkcje – wywoływał wrażenie ładu przestrzennego. Podstawowymi czynnikami kształtującymi środowisko życia człowieka zawsze były miejsca pracy, zamieszkania i wypoczynku. Ich rozkład i wzajemne zależności próbowano uwzględniać w koncepcjach, zakładając, iż nastąpi poprawa warunków zdrowotnych w mieście. Opublikowane modele zarówno „miasta linearnego” A. Soria y Malta (z 1882 r.), jak i „miasta ogrodu” E. Howarda z 1898 r. (rys. 1) w niewielkim stopniu znalazły praktyczne odzwierciedlenie w budowie miast. Jedną z przyczyn jednostkowego zastosowania przywołanych teorii było ich odniesienie do zabudowy jednorodzinnej, która wraz z rozwojem miast została zdominowana przez zabudowę wielorodzinną.

A



B



Rys. 1. Model miasta ogrodu Howarda (A) oraz model miasta linearnego Soria y Malta (B)
 Źródło: Chmielewski 2001.

Modele A. Soria y Malta i E. Howarda opierały się na badaniach, które wykazały konieczność budowy miast na planach o charakterze dynamicznym. Już w XIX w. miasto traktowano jako żywy organizm, w którym wszystkie elementy były ze sobą powiązane, oddziaływały na siebie i kształtowały się wzajemnie. S. Koziński (1974) uważał, iż myślą przewodnią proponowanych koncepcji umożliwiającą dynamiczny rozwój miasta była „zasada koncentracji zabudowy oraz innych elementów zainwestowania”. Zasadę tę odczytać można także we współczesnych modelach układów osiedleńczych, jednak zmianie uległy powody, dla których ją zastosowano. Wcześniej kierowano się potrzebami obronności, a obecnie przy rozważaniu kierunków rozwoju przestrzennego miast w celu poprawy jakości życia człowieka ważnymi kryteriami stały się funkcjonalność oraz względy ekonomiczne i socjalne.

Analizując kolejne etapy rozwoju osadnictwa, zauważyć można, iż na skutek przejścia od rozproszonego osadnictwa do integracji i strukturyzacji przestrzeni w miastach wytworzyły się przestrzenie wspólnego i indywidualnego użytkowania. W dzisiejszych czasach mieszkańcy szczególnie dużych miast tracą między sobą kontakt. Przyczyną tego jest tempo życia nastawione na konsumpcję dóbr i usług. W społecznościach mniejszych przestrzeń jest bardziej przyjazna, bliższa człowiekowi. W pogoni za dobrami materialnymi nie potrafimy znaleźć czasu na kontakty międzyludzkie, które leżą w naszej naturze. Ludzie w zależności od wieku poszukują różnych przestrzeni sobie przyjaznych.

Odbiorcy przestrzeni i kształtujący przestrzeń

Człowiek jako jednostka społeczna korzysta w mieście z miejsc zamieszkania, pracy, wypoczynku, usług, celebracji, zgromadzeń, potrzebuje kontaktów i spotkań, przemieszcza się, przekazuje informacje oraz odbiera wartości artystyczne w postaci symboli, spektakli, elementów architektury, rzeźby, malarstwa czy grafiki. To właśnie jest podstawą życia miasta i najczęściej odbywa się w przestrzeniach miejskich. Odbiorców przestrzeni jest tylu, ilu jest ludzi, gdyż każdy odczytuje ją w indywidualny sposób. Chcąc jednak określić cechy wartościujące miasto z punktu widzenia różnych użytkowników, podzielono ich na trzy grupy: odbiorcy wewnętrzni (mieszkańcy), odbiorcy zewnętrzni (turyści, przyjezdni, odwiedzający) i inwestorzy (krajowi i zagraniczni).

Odbiorca wewnętrzny opiera swą ocenę na funkcjonalności elementów systemu, na relacjach zachodzących pomiędzy tymi elementami i/lub problemach wynikających z jego funkcjonowania. Oceniane są:

- a) odległość miejsc pracy od ośrodków nauki, usług;
- b) odległość miejsc zamieszkania od miejsc nauki, pracy, wypoczynku;
- c) zdolność przewozowa komunikacji;
- d) oferta obiektów rekreacji i wypoczynku codziennego;
- e) różnorodność, dostępność i jakość obsługi usług;
- f) wizerunek miasta – estetyka i bezpieczeństwo.

Odbiorca zewnętrzny zwraca uwagę na miasto w sposób jednostkowy, wybiórczy, niecałościowy (niesystemowy). Odszukuje interesujące go atrakcje i analizuje, jak z nich skorzystać. Czasami obserwuje i odbiera jedynie fragmenty miasta. Ocenia:

- a) ofertę różnych form transportu indywidualnego i zbiorowego;
- b) estetykę miasta (reklama, zieleń, zabudowa);
- c) dbałość o dziedzictwo kulturowe;
- d) jakość oferty gastronomicznej;
- e) jakość, różnorodność i dostępność bazy noclegowej;
- f) organizację komunikacji i jej bezkolizyjność (czas przejazdu);
- g) optymalne rozmieszczenie i dostosowanie liczby miejsc postojowych do potrzeb;
- h) czytelność oznaczeń (np. nośniki informacji miejskiej o/w obiektach użyteczności publicznej).

Inwestor ocenia miasto przede wszystkim z punktu widzenia korzyści finansowych. Zwraca uwagę na elementy organizacyjne i elementy otoczenia biznesu, a stosunkowo mniejszą – na elementy przestrzenne. Ocenia:

- a) sprawne połączenia komunikacją lotniczą, kolejową, drogową, internetową;
- b) dostępność do zaplecza naukowo-technicznego (inkubatory, parki technologiczne);
- c) poziom obsługi bankowej;
- d) poziom przygotowania oferty pod względem prawnym (prawo miejscowe czy decyzja administracyjna) oraz lokalizacji i dostępności do mediów (zaopatrzenie w wodę, energię itp.);
- e) poziom bezrobocia, bezpieczeństwo, dostępność do infrastruktury społecznej: szkoły, uczelnie, kultura, wypoczynek (SWOT);
- f) koszty pozyskania, wynajmu, utrzymania gruntów;
- g) ofertę ulg podatkowych;
- h) klimat inwestycyjny (kulturę obsługi, innych inwestorów na danym rynku inwestycyjnym);
- i) możliwości zapewnienia miejsc lokalizacji biur, sal konferencyjnych i mieszkań.

Każdy odbiorca obserwuje i ocenia miasto inaczej, jednakże mają oni jedną cechę wspólną – korzystają z przestrzeni publicznych (wspólnych, zurbanizowanych, zabudowanych). Według K. Wejcherta (1993, s. 15) za przestrzeń potocznie uważa się teren wraz z jego pokryciem, budynkami, zielenią, drogami, a więc zarówno przedmioty, jak i „próżnie” między tymi przedmiotami. Traktowanie przestrzeni miejskiej jako środowiska życia ludzi powoduje, że wszelkie działania poprawiające warunki bytowe powinny uwzględniać relacje zachodzące między użytkownikami i otoczeniem. Można to osiągnąć, dbając o ład przestrzenny w kontekście rozwoju zrównoważonego, ekologicznego. Istotne są wykorzystanie energii odnawialnej w postaci energii słonecznej (San Francisco) oraz redukcja emisji gazów cieplarnianych (Londyn przewiduje redukcję emisji gazów w centrum miasta o 60% do 2025 r.). Ważne stają się ograniczenie ruchu samochodowego w centrach miast (Paryż stawia na ruch rowerowy) i wykorzy-

stanie naturalnych zasobów energii (Islandczycy w Reykjavíku ogrzewają domy wodą z gorących źródeł, a do połowy XXI w. Islandia ma stać się całkowicie niezależna od tradycyjnych paliw kopalnych) („Focus” 2009).

W dążeniu do osiągnięcia nowej jakości miast należy podjąć działania poprawiające walory poszczególnych elementów tkanki miejskiej, a w tym przestrzeni publicznych. Władze lokalne przy podejmowaniu decyzji nie mogą zapomnieć o najważniejszym elemencie, jakim jest człowiek ze swoimi potrzebami. Państwa członkowskie Unii Europejskiej, tworząc Kartę Lipską na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich, określiły zasady i strategię polityki rozwoju miejskiego. W dokumencie tym wskazano, iż tworzenie przestrzeni publicznych wysokiej jakości zwiększy konkurencyjność miast europejskich. Doceniono znaczenie jakości przestrzeni publicznej jako jednego z miękkich czynników lokalizacji wpływających na przyciąganie przedsiębiorców. Zarówno tworzenie, jak i ochrona funkcjonalnych i dobrze zaprojektowanych przestrzeni publicznych pozostają – zgodnie z Kartą Lipską – jednym z ważniejszych zadań polityki rozwoju miast. Towarzystwo Urbanistów Polskich podkreśla natomiast znaczenie przestrzeni publicznych w strukturze miast i od kilku lat ogłasza corocznie konkurs na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w Polsce (zob. fot. 1).

Nagrodzone miasta kreują lub rewitalizują istniejące przestrzenie rynków, placów, plant, bulwarów, ulic i parków. Rozwiązania te przyczyniają się do poprawy ładu przestrzennego i estetyki oraz do zwiększenia atrakcyjności przestrzeni publicznych, a przez to polskie miasta stają się piękniejsze i bardziej przyjazne człowiekowi (zob. fot. 2).

Samorządy lokalne posiadają narzędzia do tworzenia tkanki miejskiej o nowej jakości. Są nimi miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, których zakres pozwala określać zasady, wskaźniki czy parametry elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta. Zgodnie z obowiązującym prawem etap realizacji ustaleń planu poprzedzają zapisy polityki gospodarowania przestrzenią przez władze samorządowe na szczeblu lokalnym. Dokument, zwany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obejmuje obszar gminy w granicach administracyjnych. Lokalny samorząd, powołując się na art. 14 ust. 5, art. 17 ust. 4 i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹, sporządza miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zgodne z zapisami w studium, a przez ich realizację kreuje i kształtuje miejsca życia ludzi. Przestrzenie publiczne stanowią istotny element układu urbanistycznego miast, co ma odzwierciedlenie w opracowywanych, zgodnie z założeniami Karty Lipskiej, dokumentach planistycznych. Zarówno w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, jak i w studium zapisy podkreślają rolę i istotę użytkową pewnych przestrzeni tworzących klimat życia mieszkańców. Na przykład Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania podkreśla indywidualny charakter staromiejskiego

¹ Dz.U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717; z 2004 r., Nr 6, poz. 41; z 2004 r., Nr 141, poz. 1492.

A



B



Fot. 1. Nowy rynek w Łowiczu – przestrzeń zrewitalizowana (A), plac w Czersku – nowo wykreowana przestrzeń publiczna (B)

Źródło: „Urbanista”, styczeń 2009; „Urbanista”, wrzesień 2008.

centrum, placów i rynków dzielnicowych, parków i zespołów usługowo-rekreacyjnych w otoczeniu zieleni. Na trwałe w strukturę miasta wpięły się ciągi kulturalne i handlowe ul. Dąbrowskiego, Głogowskiej, Wierzbicice czy Górna Wilda, tworząc czytelną formę i bogaty układ przestrzenny. Między innymi od jakości obiektów tworzących przestrzenie publiczne zależy postrzeganie przez użytkowników ładu przestrzennego w mieście.

Z punktu widzenia obserwatora, którym może być mieszkaniec miasta, a także turysta, podkreślenia wymagają różne walory składające się na cały układ ciągów łączących przestrzenie publiczne. W zapisach Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowa-



Fot. 2. Kładka piesza przy Galerii Handlowej „Malta” w Poznaniu

Zródło: fot. Elżbieta Piotrowska.

nia przestrzennego miasta Poznania zaleca się dbałość o układ urbanistyczny tworzony przez staromiejskie centrum połączone z dzielnicami osiedli wielkomiejskich. Określa się wysokie wymagania dotyczące nowych, nowoczesnych przestrzeni miejskich, takich jak bulwary nadwarciańskie, obszar Ostrowa Tumskiego i Śródki. Realizacja polityki przestrzennej zapisanej w Studium daje szansę na przekształcenie starej tkanki miejskiej w nową jakość przestrzeni ogólnie dostępnej, przy zachowaniu wszelkich wymagań konserwatorskich. Przy podejmowaniu odpowiednich działań w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych szczególnie w miastach z zachowanymi dawnymi układami urbanistycznymi, należy bezwzględnie kierować się dobrem publicznym, z jednocześnie poszanowaniem dóbr dziedzictwa kulturowego, które ma wartość ponadczasową.

Elementy przestrzeni, jej tworzenie i ograniczenia w jej kształtowaniu

Przekształcanie tkanki miejskiej o bogatej historii natrafia zwykle na trudności związane ze zmianą istniejącego zagospodarowania i funkcji obiektów. Wkomponowanie nowych elementów, tworzących przemyślany i funkcjonalny układ i kreujących przestrzeń publiczną o nowej jakości, powinno uwzględniać wszystkie aspekty dobrego gospodarowania zasobami. Jednym z głównych czynników wpływających na częstotliwość korzystania z przestrzeni publicznych jest odpowiedni dobór elementów tworzących ich otoczenie. W tym względzie trudno nie dostrzec roli usług i zieleni. Jakość przestrzeni publicznej w dużej mierze zależeć będzie od różnorodności progra-

mu funkcjonalnego obiektów, a także od walorów terenów zieleni. Dbałość o sferę estetyczną pierzei rynków, ulic i placów oraz ciągów pieszych powinna być istotnym celem działań władz lokalnych. Niezwykle znaczenie ma umiejętna, spójna i ciągła dbałość o formę wszystkich elementów przestrzeni, w tym o dobór materiału posadzki, utrzymanie optymalnych parametrów przestrzeni ulic, jakość i trafną lokalizację elementów małej architektury, odpowiednią dla danego miejsca zieleni czy wybór rodzaju oświetlenia. Tworząc nową jakość przestrzeni urbanistycznej, nie można pominąć możliwości wzbogacenia jej odpowiednimi formami architektonicznymi. Niestety, w wyniku kurczenia się wolnych przestrzeni w miastach istniejące place zostają intensywnie „obudowywane” usługami, często lokowanymi na wyższych kondygnacjach. Tereny te zostają zatem otoczone wyższą zabudową, co nie pozostaje bez wpływu na sylwetkę miasta. Zapanowanie nad utrzymaniem elementów identyfikujących miasto wymaga stałej kontroli i studiów układu urbanistycznego także w trzecim wymiarze w celu optymalnego wkomponowania nowych elementów w istniejący krajobraz.

Można wyróżnić kilka odmian przestrzeni miejskiej, biorąc pod uwagę charakter możliwych działań człowieka lub grupy ludzi. Najbliższe otoczenie człowieka tworzy przestrzeń prywatna, która bardzo płynnie przechodzi w przestrzeń społeczną sąsiadującą z miejscem zamieszkania. Czasem trudno określić granicę między tymi przestrzeniami życia. W przestrzeniach tych funkcjonuje człowiek lub niewielka grupa ludzi związana z konkretnym miejscem. Poza tymi dwiema przestrzeniami w strukturze miasta wyodrębnić można przestrzeń zorganizowaną przez określoną grupę społeczną i udostępnioną wszystkim z ograniczeniami tylko formalnoprawnymi, według A. Wallisa (1977) zwaną przestrzenią publiczną.

Przestrzenie publiczne różnią się m.in. częstotliwością przebywania ich użytkowników, a to wynika z różnego rodzaju ograniczeń technicznych w dostępności terenów. Wyróżniamy bowiem przestrzenie publiczne okresowo i ogólnie dostępne. Dostępność niektórych przestrzeni, takich jak urzędy, kościoły, markety czy targowiska, zależy od ograniczeń czasowych. Ogrodzone parki, ogrody, rezerwy podlegają nie tylko wspomnianym ograniczeniom, ale także przestrzennym i technicznym. Ograniczeniom finansowym (jak również czasowym) podlegają muzea, teatry, lokale gastronomiczne i kluby. W biurach, obiektach produkcyjnych i magazynowych oraz hurtowniach ograniczeniem penetracji przestrzeni publicznych jest własność gruntów oraz obiektów, zwłaszcza prywatna.

W strukturze miasta dostrzegamy miejskie przestrzenie publiczne w postaci ulic, placów, dolin rzek przecinających miasto, terenów zieleni, wyznaczone różnymi formami zabudowy. To właśnie ściany w formie zabudowy, podłoże jako podłoga i niebo (strop) tworzą wnętrza (Wejchert 1984) i stanowią pewien szkielet tkanki miasta, łącząc się w korytarze, ciągi zaś tworzą czytelny układ stanowiący jakby osnowę rozwoju przestrzennego miasta. Zarówno place, ulice, jak i tereny zieleni są ważnymi w mieście przestrzeniami, w których przemieszczają się różni użytkownicy, w tym mieszkańcy czy turyści. Parki, ogrody, lasy i doliny rzeczne w mieście wzbogacają wizualnie ob-

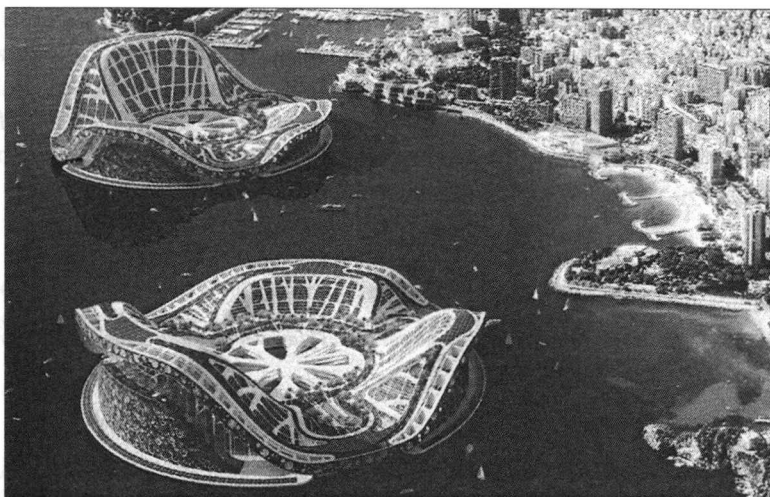
szary zurbanizowane, a także tworzą tereny biologicznie czynne, co dla zatłoczonych miast ma ogromne znaczenie w ocenie warunków życia. Czytelne układy przestrzeni zieleni, ulic, placów i rynków decydują w znacznym stopniu o poczuciu ładu przestrzennego i funkcjonalności miasta. Jakość przestrzeni publicznych ocenić można, biorąc pod uwagę natężenie życia, jakie toczy się w ich obrębie. W każdej przestrzeni można zaobserwować różną aktywność ludzi. Intensywność odwiedzających parki, markety, muzea wiąże się z atrakcyjnością samych przestrzeni, zlokalizowanych tam obiektów czy pełniących przez nie funkcji. Walorem umożliwiającym wielu użytkownikom korzystanie z przestrzeni publicznych jest funkcjonalna różnorodność oraz zróżnicowany stopień dostępności samych przestrzeni, a także obiektów tworzących ich otoczenie.

Najnowsze technologie umożliwiają budowanie miast doskonałych, czego przykładem są realizacje w Arabii Saudyjskiej czy Korei („Focus” 2009). Niewątpliwie w ekomiejskach trudno się doszukać braku ładu przestrzennego. Zdaniem architektów wizjonerów, ekologów i zaangażowanych decydentów w przyszłości ludzie spacerować będą bulwarami w cieniu drzew, przemieszczać się będą sprawną bezkolizyjną komunikacją publiczną. Realizacja budowy miasta zapewni bezpieczeństwo mieszkańcom, uwzględniając także potrzeby niepełnosprawnych. Zastosowanie osiągnięć wysokich technologii umożliwi zapewnienie w środowisku miejskim czystego powietrza, wyeliminowanie odpadów i hałasu. Umiejętne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na szczeblu lokalnym wyeliminuje uciążliwe inwestycje w rodzaju elektrowni, rafinerii czy elektrociepłowni. Ten idealny obraz miasta przyszłości zostaje zakłócony obawą, czy obecne miasta przestaną istnieć. W tym miejscu należy postawić zasadnicze pytanie, czy chcemy dzisiejsze miasta zastąpić miastami nowoczesnymi, ekologicznymi, eksperymentalnymi, ale bez dziedzictwa kulturowego. W tych dążeniach do ideału należy zachować daleko idący umiar, aby działania takie nie przekształciły przestrzeni w pewnego rodzaju getto dla ludzi (zob. fot. 3).

Podsumowanie

Przestrzenie publiczne stanowią niewątpliwie wizytówkę miast. Wpływa na to koncentracja w tych rejonach usług o charakterze bytowym, rozrywkowym i rekreacyjnym. W ostatnich latach władze lokalne wielu miast dostrzegły i doceniły walory drzemiące w układach urbanistycznych, w których przestrzeń publiczną ma integrujące znaczenie. Różni są oczywiście użytkownicy tej przestrzeni, jednakże jej zadaniem jest ich przyciągnięcie, zaciekawienie i obsługa. Nierzadko stanowią ją wartościowe, cenne i unikalne w skali europejskiej i światowej obiekty, będące elementami dziedzictwa kulturowego, którego nie można zniszczyć. Obszary te czasami rewitalizujemy, odnawiamy, poprawiamy ich estetykę, korzystając z dostępnych funduszy unijnych. Zasób o wybitnych wartościach ponadczasowych tworzących otoczenie przestrzeni

A



B



Fot. 3. Miasto na wyspie w kształcie lilii wodnej – projekt V. Callebauta (A), przestrzeń publiczna w mieście Gwang Gyo Power Center w Korei (B)

Źródło: „Focus”, luty 2009

publicznych ma szansę zaspokoić potrzeby następnych pokoleń. Znaczenie tych przestrzeni rośnie wraz z kurczeniem się przestrzeni społecznych, które stanowiły swego rodzaju strefę przejściową między przestrzenią prywatną a przestrzenią publiczną. Coraz częściej przebywamy na obszarach koncentracji usług handlu, zespołów gastronomicznych i zieleni publicznej. Zauważyć można jednak pewną prawidłowość związaną z lokalizacją przestrzeni publicznych – wraz ze zmniejszaniem się odległości od miejsc zamieszkania, pracy czy nauki częstotliwość korzystania z nich rośnie. Nie bez znaczenia jest oczywiście ich dobra dostępność komunikacyjna. Wzrost tempa życia powoduje poszukiwania przestrzeni publicznych o dobrej jakości w najbliższym sąsiedztwie, co stanowi dodatkową zachętę do korzystania z jej walorów.

Każdy z uczestników życia w mieście ma inne kryteria oceny jego walorów, a także oczekiwania dotyczące warunków zamieszkania, pracy i wypoczynku. Wraz ze wzrostem zamożności oczekujemy lepszej jakości usług, wyższego standardu mieszkań, ekskluzywnych miejsc wypoczynku. Wiadomo przecież, że estetyka, lepsza funkcjonalność, wartościowe historycznie i kulturowo elementy przestrzeni publicznych, ich dobra dostępność – świadczą o lepszej jakości miasta.

Bibliografia

- Chmielewski J.M., 2001, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza PW, Warszawa.
- „Focus”, luty 2009.
- Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich, Lipsk, 24–25 maja 2007 r.
- Koziński S., 1974, *Koncepcja zabudowy miasta*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania, zatwierdzone uchwałą nr XXX/229/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 18 stycznia 2008 r.
- „Urbanista”, wrzesień 2008.
- „Urbanista”, styczeń 2009.
- Wallis A., 1977, *Miasto i przestrzeń*, PWN, Warszawa.
- Wejchert K., 1984, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa.
- Wejchert K., 1993, *Przestrzeń wokół nas*, Wydawnictwo Fibak Noma Press, Katowice.

NOWA JAKOŚĆ MIASTA W PRZESTRZENIACH PUBLICZNYCH

ABSTRAKT: Jakość przestrzeni publicznych ma wpływ na jakość życia mieszkańców miasta. Postrzeganie i odczuwanie wartości elementów tworzących określoną przestrzeń zależy od sposobu użytkowania poszczególnych terenów. Zwracamy uwagę na jej estetykę, funkcjonalność, odpowiedni dobór i uporządkowanie elementów, z jakich się składa. Jednakże chcąc tworzyć i odbierać lepszą, nową jakość przestrzeni publicznych, powinniśmy poznać, jakie było ich znaczenie w historycznym rozwoju miast, jacy są ich odbiorcy i co oceniają, kto i co kształtuje przestrzeń, z jakich elementów się ona składa, w jaki sposób należy ją tworzyć i czy są jakieś ograniczenia w jej rozwoju. Artykuł, prezentując powyższe zagadnienia, przybliży czytelnikowi obraz współczesnej przestrzeni publicznej.

SŁOWA KLUCZOWE: przestrzeń publiczna, jakość miasta